

Batum Mebusu Edip Dinç'in 1918 Yılı Günlüğü

 Yunus ZEYREK

TBMM'nin Birinci Dönem'inde (1920-22) Batum Milletvekili olan Murgullu merhum Edip Dinç'in 1921 yılı günlüğünü, daha önce neşretmiş-tik.* Dinç'in 1918 yılı günlüğü, daha sonra elimize geçti. 1918 günlüğü, bu senenin nisan ayında cereyan eden Trabzon Konferansı ve ardından vukua gelen Batum çatışmalarının şahidi olması bakımından önem arz etmektedir.

Bilindiği üzere Kars, Ardahan ve Batum illerimiz (Elviye-i Selâse), 1877-78 (1293) Harbiyle savaş tazminatı olarak Çarlık Rusya'sına intikal etmişti. 1915 yılı başında Sarıkamış felâketiyle Doğu Anadolu da Ruslar tarafından istilâ edildi.

Ruslar Kafkasya'da Osmanlı Devleti'yle, batıda da Almanlarla savaş hâlindeydi.

1917 yılında büyük olaylara sahne olan Rusya, birbiri ardına gelen ihtilâllerle çalkandı. Bolşevikler, bu senenin ekim ayında ihtilâle yönetimi ele geçirdiler. Kasımda da merkezi Tiflis olan Mâverayı Kafkasya Komiserliği/Federasyonu kuruldu. Bu federatif hükûmet, Azerbaycan Türkleri, Gürcüler ve Ermenilerden meydana geliyordu. Bolşevik Rus yönetimi batıda Almanlarla, Kafkas cephesinde de Türklerle mütareke görüşmelerine başladı. 18 Aralık 1917'de yapılan Erzincan Mütarekesi'yle, 29 Ekim 1914'te başlayan Türk-Rus savaşına son verildi. Fakat Bolşevik yönetimin de eski Çarlık ideolojisi olan Türkiye aleyhine yayılma politikalarından vazgeçmediği anlaşılıyordu. Ruslar, Kafkaslarda Ermeni ve Gürcülerden meydana gelen birlikler kurmuşlardı. Ruslar bölgeden çekilince onların yerine hemen bu Gürcü ve Ermeni birlikleri kondu. Bölge ahalisine baskı ve zulüm yaptılar. Bilhassa Ermeni işgaline uğrayan yerlerde zulüm, akıl almaz derecedeydi.

Osmanlı Devleti Başkumandan Vekili Enver Paşanın emriyle 12 Şubatta ileri harekâta başlayan

Üçüncü Ordu, 13 Şubatta Erzincan'ı ve 12 Martta da Erzurum'u kurtardı.

Diğer taraftan 3 Mart 1918'de, Bolşevik Rus temsilcileriyle Osmanlı hükûmeti ve müttefik temsilcileri arasında Brest-Litovsk'ta bir barış antlaşması imzalandı. Buna göre, "1877-78 yılında Osmanlı Devleti'nce savaş tazminatı karşılığı olarak Rusya'ya bırakılmak zorunda kalınan sahanın, yani Kars, Ardahan ve Batum sancaklarının Rus ordusu ve Kızıl kıtalar tarafından tahliyesi ve buralarda asayiş ve düzenin kurulmasına kadar Türk kuvvetleri tarafından işgali" kabul edilmişti. Buna göre Türkiye'nin doğu sınırı, 1877-78 Savaşı öncesi çizgiye kavuşmuş olacaktı.

Üçüncü Ordu Kumandanı Vehip Mehmet Paşa, 10 Martta bir mesaj yayınlayarak Ruslardan boşalan Kars, Ardahan ve Batum'u işgal altında tutan Gürcü ve Ermeni kuvvetlerinin buraları tahliye etmesini istedi.

Tiflis'teki Mavera-yi Kafkas hükûmetinin Gürcü ve Ermeni tarafı, Londra, Paris, Berlin ve İstanbul'a birer telgraf çekerek Birest-Litovsk Barışı'nda alınan kararları tanımadıklarını bildirdiler. Burada bütün mesele Elviye-i Selâse'ydi. Onlara göre belki Ardahan Türkiye'ye bırakılabilirdi, fakat Kars, Ermenilerde, Batum ve çevresi de Gürcülerde kalmalıydı. Osmanlı Devleti ise, bu bölgenin Gürcü ve Ermenilerle bir alâkasının olmadığı, esasen buraların 93

* Yunus Zeyrek, *Batum Mebusu Edip Dinç'in 1921 Yılı Günlüğü*, Bizim Ahıska dergisi, Sayı: 9-Kış 2008.

Harbi'nde Ruslar tarafından istilâ edildiği, şimdi Brest-Litovsk Barışında Rusların bölgeyi tahliye talebimizi kabul ettiği, bu üç vilâyetin ana vatana ilhakının şart olduğu üzerinde kararlıydı.

İşte bu ortamda 14 Mart 1918 tarihinde Trabzon Konferansı başladı. Maverâ-yi Kafkas hükûmeti bu konferansa Gürcü Çhenkeli başkanlığında 43 kişilik kalabalık bir heyetle katıldı. Bu heyette Gürcüler, Ermeniler, Azerbaycan Türkleri ve Kuzey Kafkas Müslümanları yer almaktaydı. Başkanlığını Miralay Hüseyin Rauf (Orbay) Beğ'in yaptığı Türk heyeti ise, Dışişleri Bakanlığında Mehmet Nusret Bey, Ordudan İhtiyat Subayı Rıza Bey, Üçüncü Ordu Subaylarından Doktor Tefvik Salim Bey, Binbaşı Husrev Bey ve kâtiplerden meydana geliyordu. Bu kâtipler arasında ünlü tarihçi İsmail Hami (Danişmend) Beğ de bulunmaktaydı.

Müzakereler çok çetin geçiyor, karşı taraf 1914 sınırında ısrar ediyordu. Nihayet Türk tarafı 6 Nisanda bir ulti-matom vererek Brest-Litovsk'un tanınmasını istedi. Bu arada Üçüncü Ordu'nun harekâtı devam ediyordu. 5 Nisanda Sarıkamış, Ermenilerden temizlendi. Maverâ-yi Kafkas Heyeti Başkanı Çhenkeli imzasıyla, 10 Nisanda Osmanlı Heyeti Başkanlığına gönülsüz de olsa Brest-Litovsk Barışı hükümlerinin kabul edildiği bildirildi.

Tiflis hükûmeti ise bu beyannamenin ruhundan çok uzak bulunmakla çatışmalar çıkmasına sebep olacak ve ilerleyen Türk kuvvetleri, 14 Nisanda Gürcülerden Batum'u, 25 Nisanda da Ermenilerden Kars'ı zaptederek 1877-78 sınırına varacaktır. Böylece bölgenin kırk yıllık kara günleri sona erecektir.

Ne var ki 30 Ekim 1918 tarihli uğursuz Mondros Mütarekesi'yle Türk ordusu Kars, Ardahan, Artvin ve Batum'u tahliye ederek 1914 sınırına çekilecektir. Bu defa baş aktör İngilizlerdir. İngilizler, Batum'u Gürcülere, Kars ve çevresini de Ermenilere havale ettiler.

Bu arada Tiflis'teki Maverâ-yi Kafkas hükûmeti dağılmış, Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan cumhuriyetleri kurulmuştur. Bu cumhuriyetler, 1921 yılının ilk aylarında Kızıl Ordu tarafından işgal edilecek ve Sovyetler Birliği'ne katılacaklardır. İşte Batum ve Ahıska, bu şartlarda Ruslar tarafından ana yurttan koparılmıştır.

16 Mart 1921 tarihli Moskova Antlaşması'yla bu-günkü sınırda karar kılınmıştır. Bu tarihten itibaren Ahıska ve Acarada yaşanan facialar ayrı bir bahis konusudur. Yarın ne olur, bilinmez...

Edip Beğ'in bu yazıya konu olan günlüğü, "Mussavver Muhtıralı Takvim-i Saadet" adlı, 16x9 ebadında bir cep defterine yazılmıştır. Bu takvimin ka-pağında şu bilgiler var: "Sene-i mâliye: 1334; Sene-i hicriye: 1336-1337; Sene-i efrenciye: 1918-1919"

Takvimin dördüncü sayfasında: "Halife-i İslâmiyan ve Padişah-ı Osmaniyan El-Gazi Sultan Mehmed Han-ı Hamis Hazretleri Vilâdet-i Humayunları 21 Şevval 1260, Cülûs-i Humayunları 27 Nisan 1325."

Aynı sayfanın alt kısmında "Veliahd-ı Saltanat-ı Osmanî Vahideddin Efendi Hazretleri, Vilâdet-i âlileri: Receb-i şerif 1277" ifadeleri yer almaktadır.

Takvimin ilk sayfalarında o zamanki Osmanlı kabinesinde yer alan zevatın ad ve fotoğrafları var. Sadrazam Devletlü Talat Paşa Hazretleri, Şeyhülislâm Musa Kâzım Efendi Hazretleri, Harbiye Nazırı ve Başkumandan Vekili Enver Paşa, Hariciye Nazırı Nesimi Beğ, Maarif Nazırı Ahmed Şükrî Beğ, Adliye Nazırı Halil Beğ, Maliye Nazırı Cavid Beğ, Bahriye Nazırı ve Dördüncü Ordu Kumandanı Cemal Paşa...

Edip Beğ, 1918 yılına ait günlük yazılarında, daha sonra milletvekili olarak TBMM'de temsil edeceği Batum'la ilgili çok önemli olayları kaydetmiştir. Bu arada başta Enver Paşa olmak üzere görüştüğü kişileri belirtmiştir. "Dersaadet'ten telgrafla bizi istemişler." dediğine göre resmî bir görevle Trabzon'a gitmiştir. Fakat bu konferansta ne gibi görev icra ettiğinden bahsetmemiştir.

Buraya aldığımız günlüğün ilki, o zamanki sene başı olan 1 marttan başlamaktadır. Yılın bütün günlerini yazmamıştır. Önemli gördüğü günleri kaydetmiştir. Söz konusu takvimde kaydedilen günlerin notları olduğu gibi aktarılmıştır.

Mart

1. Bursa'da bulunuyorum.
2. Teşvikiye karyesine gitmek (üzere) araba ile Aksu tarikiyle Teşvikiye karyesine çıktım.
3. Teşvikiye'de bulunuyorum. Dersaadet'ten telgrafla bizi istemişler.
4. Sayfiye karyesine azimet ve avdet eyledim. Teşvikiye'de oturuyorum.
5. Dersaadet'ten gelen telgrafın haberini aldım. Sabah saat 10'da piyade Bursa'ya hareket eyledim.
6. Dersaadet'e azimet etmek üzere Bursadan müfâ-rakat edildi.

7. Dersaadet'te seyahat varakasını, askerî pasaportları yaptırıp Trabzon'a gitmek üzere hazırlanıyoruz. 7/8 gecesi vapurda kaldım.
8. Saat 10'da vapur hareket eyledi. Saat 12'de Sarıyer'de yoklama olduk. Saat 2'de vapur yoluna devamla gidiyor. Akşam bütün gece devamlı gidecek.
9. Vapur yoluna devamla gidiyor. Hava iyi. Oldukça sallantı da vardır. Saat 2'de Sinop'a muvasalatla gece orada ikamet edildi.
10. Sabaha karşı saat 4'te Sinop'tan hareket edildi. Akşamdan saat dört buçukta Vona'ya muvasalatla sabaha kadar burada ikamet etmek üzere vapur demir atmıştı.
11. Sabaha karşı saat 4'te Vona'dan hareket edildi. Saat birde Trabzon limanına muvasalat olundu. Saat iki buçukta kayığa rakiben Trabzon Belediyesine çıktık. **Maatteessüf Trabzon'u bir harabezâra çevrilmiş bir halde bulduk.** Ahali göz yaşlarıyla istikbâl ediyordu. Ağlamamak kabil değildi.
12. Saat 10'da Kavkaz murahhaslarıyla müzakerât-ı sulhiyyeyi icra etmek üzere Rauf Beğ riyaseti

tahtında Rıza Beğ, Husrev Beğ, Hilmi Beğefendiler teşrif buyurdular Trabzon'a.

13. Trabzon'da ikamet ediyoruz. Rıza Beğle görüştüm.
14. Trabzon'da ikamet ediyoruz. Rıza Beğ, Hilmi Beğ, Faik Beğle görüştüm.
16. Trabzon'da Kafkaz murahhasları meyanında bulunan Batumlu Sancakbeğzade Haydar Beğ ile görüştüm.
17. Trabzon'dayız. Bir adet at eyeri aldım.
19. Trabzon'da bulunuyoruz. Bir adet kısrak hayvanı aldım. Tonu kır, sinni dört.
20. Aldığım hayvanı Küreli Murat Efendinin mahdumu Hafız Şevket Efendi ile Hopa'ya gönderdim.
21. Trabzon'da bulunuyoruz. Rıza, Rauf, Husrev ve Tevfik Salim Beğler ile Ömer Faik ile maan görüşüldü. Ve hareketimize dair mumaileyhumlara malûmat verildi.
22. Saat 12'de Trabzon'dan Hopa'ya vapurla hareket ettim. Of üzerine akşam namazı oluyordu.
23. Sabah namazı üzerine Viçe'ye geldik. Saat 10'da Hopa'ya muvasalat olundu. Bazı ahali-i mahalliye ile görüşüldü. Şimdilik burada ikamet ediyoruz.
24. Hopa'da bulunuyorum. Acara, Batum, Artvin, Murgul'dan bazı malûmat alıyorum.
25. Hopa'da bulunup Acara, Artvin, Murgul'dan bazı havadisler almak üzere etraftan adam celbediyorum.
26. Hopa'da bulunup Murgul'a doğru azimet için hazırlanıyorum.
28. Hopa'da bulunuyorum. Trabzon'dan gönderdiğim esb-i kelanın birini Hopa'da aldım. Trabzon'dan geleni sattım. Saat 8'de Hopa'dan Murgul'a hareket ettim. Çıxalâda Ali Ağaya uğradım. Saat 7'de Eregüne'de Mustafa ağaya misafir oldum.
29. Aşağı Zavot'a geldim. Birçok konu komşuyla görüşüp birçok malûmat aldım. Ahvalleri pek iyi idi. Sevinçlerinden ağlamayan kimse kalmıyordu. Birçok kimseleri sorup malûmat alıyorlardı.
30. Zavot'tan Çilavur'a İsmail Ağanın mahdumu düğününe gittim. Oradan avdet, gece Gürbinde ikamet eyledik.
31. Gürbinden hareketle Kavriyete, Agara'ya, İskebe oradan dahi Çinkatmeve'ye indim. Birçok komşularla görüştüm. Ağlamakla beraber hepsi beni karşılıyordu.

Nisan

1. Aşağı fabrikada bulunuyorum.
2. Çinkatmev'den hareketle Maradite'ye indim. Orada

- Kafkas Üçüncü Fırka Kumandanı Halid Beğ ile görüştüm. O gece beraber İshak Efendiye misafir idik.
3. Fırka 3 Kumandanı Halid Beğefendinin ricası üzerine Borçka'ya avdet ile Acara'ya sevk edilecek cephaneyi Çifteköprü'den Borçka'ya sevk, oradan Maradit'e sevk ediyorum.
 4. Çifteköprü'den Borçka'ya, Borçka'dan Maradit'e cephaneye sevkıyla meşgulüm.
 5. Keza cephaneye sevkıyla meşgulüm. Acara Suyu'na taarruz etmeye başlandı.
 6. Borçka'da bulunuyorum. Harpten bir haber alamadım. Acara Suyu zapt edildi.
 7. Borçka'da bulunuyorum. Akşamdan Eregüne'ye hareket edildi.
 8. Borçka'dan Eregüne'ye çıktım. Eregüne'den Kavil'e misafir olmaya gittik.
 9. Kavil'den Eregüne'ye geldik. Şakir Beğ ile Mustafa Ağanın hane (sinde) görüştük.
 10. Eregüne'den Maradit'e hareket edildi. Geceyi Habbe'de misafireten geçirdik.
 11. Habbe'den Erge'ye kadar gittik. Harp devam ediyor. Geceyi Erge'de geçirdik.
 12. Erge'de bulunuyoruz. Cephede sükûnet var. Mütareke oldu. Saat 12'de Gürcülere ultiमतom gönderdiler. Yigirmi dört saat müsaade verildi. Tarafeyn mükâleme memurları tayin oldu.
 13. Ültimatom nihayetinde teslim için üç gün müsaade istediler, kabul olunmadı. Dört buçuk saat tekrar müddet temdit edildi, kabul olunmadı. Üç defa gidip geldiler. Nihayet harbe karar verildi. Saat dört buçukta harbe devam edildi.
 14. 13/14 bütün gece harbe devamla Mahmudiye tabyası sabaha karşı taarruzla elde edildi. Yüz elli esir ile birçok telefât verdiler. Gündüz diğer tabyalar birer birer teslim oldu. Akşama kadar her tabya işgal edildi. Gündüz mükâleme memurları geldiyse de kabul edilmedi.
 15. Bugün tabyadan otomobile Batum'a azimet ile şehre muvasalat olundu. Kemal-i sükûn ile şehre girildi. Hiçbir ferde zararsız, bütün şehir halkı sürûr gösteriyordu.
 16. Batum'da asayiş berkemal. Avrupa Otelinde ikamet ediyoruz.
 17. Batum'un içerisinde dolaşp ihvanlar ile görüşüyoruz. Bugün vapurlar umuluyor.
 18. Bugün *Berk-ı Satvet* ile *Gülñihal* (gemileri) geldi. Enver Paşa, Rıza Beğ, Rauf Beğ, Vehip Paşa, İkinci Veliâhd Abdülmecid Efendinin mahdumu Şehzade Yüzbaşı teşrif buyurdular.

19. Batum'da Rıza Beğefendi ile geziyorum. Saat 1'de vapurda Enver Paşaya beni takdim ettiler ve biraz görüştüm. Ba'de Aziziye Camii şerifinde Cuma namazı ba'de'l-eda Mevlid-i şerif kıraat olundu. Gece vapurda oturup konuştuk. Elveda.
20. Sabahtan vapurlar İstanbul'a hareket ettiler. Biz Batum'da kaldık.
21. Batum'da istirahatle, kemal-i sürûrla geziyoruz.
22. Keza.
23. Keza. Ferman-ı Padişahî, Vali tarafından Aziziye Camii şerifi önünde kıraatle millete selâmını tebliğ etti.
27. Batum'dayım.
28. Cülûs-i Humayun-i Hazreti Padişahî'nin yevm-i cülûsunu tebrik ediyoruz. Batum Kulübünde birçok zevat ile Vali Paşanın Zatı Şahane tarafından bir ziyafet tertibiyle büyük şenlikler ve Muzikayı Humayun terennüm ediyordu. Nutuklar dehşetle birbirini takip ederek Vali Paşanın dehşetli nutkuyla hitam buldu.
29. Batum'dayım. Kars'ın sükutu haberi meserretle söyleniyor.
30. Artvinli İsmail Ağayla Batum'dan Murgul'a hareket edildi. Geceyi Borçka'da geçirdik.
31. İsmail Ağa Artvin'e doğru, ben de Murgul'a azimet eyledim. Geceyi Zavot'ta geçirdim.

Mayıs

1. Zavot'tan İskebe'ye çıktım. Geceyi orada geçirdim.
2. İskebe'den Kavriyete, oradan Gürbin'e geçtim, geceyi geçirdim.
3. Gürbin'den İbrahim, Bakeli Ali beraberimde Tavizort ormanına, oradan Çeçevile gidip petekleri gezdim. Sekiz kadar yavru buldum. Avdet ettim. Geceyi Gürbin'de geçirdim.
4. Bake'ye indim, geceyi orada geçirdim.
5. Zavot'a indim, geceyi orada geçirdim.
6. Zavot'taydım. Geceyi Kürede geçirdim.
7. Zavot'tayım. Geceyi burada geçirdim.
8. Hüseyin Ağayla Artvin'e gitmek üzere Avana'ya kadar gidildi. Geceyi Avana'da geçirdim.
9. Avana'dan hareketle Artvin'e çıktım. Geceyi Artvin'de geçirdim.
10. Artvin'de Cuma namazını eda ile öğle yemeğini Boçniyan Betroz ağada yedim. Betroz Ağada sabah akşam çayı yemekle beraber misafireten kendi hanesinde ikamet ediyorum.
11. Marhasa (piskopos) Efendinin yanında öğle yemeği yedik. Birçok zevat beraber idi.

12. Ornik Efendinin yanında öğle yemeği yedik.
13. Artvin'de bulunuyorum.
14. Artvin'deyim. Marhasa Efendinin yanında Ermeniler ziyafet verdiler. Bu gece Kars vilâyet teşkilât için müfettişler geldiler.
15. Artvin'deyim.
31. Bu ayı Artvin'de geçirdim.

Haziran

1. Artvin'de bulunuyorum.
4. Artvin'den hareketle Murgul'a geldim.
5. Murgul'dayım.
7. Batum'a azimet eyledim.
8. Batum'a dahil oldum.
9. Batum'dayım.
10. Dersaadet'te Süleymaniy'e Mehmed Paşa Yokuşunda Hoca Gıyaseddin mahallesinde 21 Numrolu hanede birinci sınıf Muamelât Memuru Alay Kâtibi Ali Rıza Beğ hanesinde süvari Yüzbaşısı Mehmed Nafiz Efendi! (Divanyolunda Erzurumlu Süleyman... kahvesinde ekseriyetle bulurum!)
21. Erzurum'dan Hilmi Beğ geldi.

Temmuz

8. 8/9 gecesi Batum'da Akdeniz vapurunu rakib olduk.
9. Tulû ile beraber vapur hareket etti. Saat 3'te Trabzon'da demir attı. Saat 5'te hareket eyledi, yola devam.
10. Yola devam ediyoruz.
11. Saat 4'te Boğaz'a girdik. Saat 8'de Dersaadet'e muvasalat olundu.
12. Saat 9'da yeğenim Hafız Cemil Efendiyle görüşüldü.
13. Dersaadet'te bulunuyorum.
14. Dersaadet'ten Bursa'ya doğru hareket edildi. Akşama yakın saat 5'te Bursa'ya muvasalat olundu.
30. Dersaadet'e hareket ettim.

Ağustos

8. Elyevm Dersaadet'teyim.
9. Bursa'ya avdet ettim.
12. Dersaadet'e hareket edildi.

Eylül

5. Elyevm Dersaadet'teyim. Yiğirmi beş gece borcum var.
6. Bursa'ya avdet edildi.
11. Tekrar Dersaadet'e geldim. Bu defa Batum'a azimet niyetiyle hareket edildi. İnşallah.
14. Batum'a gitmek üzere seyahat vesikasını yaz-

dırdım. 7 Mart 34 tarihiyle Trabzon için yazılan merkezden evrak üzerine muamele yapıldı. Evrakın numrosu: 84185.

22. Askerî pasaportunu aldım. 84185 numrolu seyahat vesikası üzerine pasaportun numrosu 780.

Teşrin-i sâni (Kasım)

1. Dersaadet'ten Batum'a hareket ettik. Reşid vapuruna rakib olduk.
2. Zonguldak'a geldik. Kömür almasını bekliyor.
7. Henüz kömür alabildi. Öğleden sonra hareket edildi.
8. Akşama Samsun'a muvasalat olundu.
9. Denizde fırtına var, dışarıya yüz bin belâ ile çıktım. Çirozzade Hafız ile görüştüm. Akşama yatağın yoluna devam etti.
10. Trabzon'a muvasalat olundu.
11. Akşama yakın Batum'a hareket edildi.
12. Sabahtan Batum'a muvasalat olundu.

Kânun-i evvel (Aralık)

12. Çinkatmev'de Cavanlı Hızır ile mükâlemede ilk gelen Türkiye teşkilât reisi beni idam edecekmiş. Zira ben Rusya'ya kılavuzluk ile itham etmişim. Si..mi idam ederler diye reddi şahit Yusuf Cemal, Nahiye Müdürü Hasan Ağa, Gürbinli Efendioğlu Mustafa.

Kânun-i sâni (Ocak)

8. Kuvaşet'e ava gittim. Yaz gibi hava vardı. Hatta Kuvaşet'te sivrisinekler uçuyordu. Daha gün doğmadan işte bu sebepten hatıra defterine yazıyorum. Palut yeni yaprak vermiş. ■

Not:

Berk-ı Satvet ile **Gülnehâl**, İstanbul-Batum seferi yapan gemilerin adı. **Marhasa**: Ermeni keşişi, papaz. **Ömer Faik**: Ahıskalı muharrir (1872-1937). **Viçe**: Rize'nin Fındıklı ilçesi. **Vona**: Ordu'nun Perşembe ilçesi. Günlükte geçen *Aksu, Sayfiye ve Teşvikiye*, Bursa'nın Kestel ilçesine bağlı köylerdir. Günlükte geçen şu köyler, Artvin'in Murgul ve Borçka ilçelerindedir: *Agara, Avana, Bake, Cavan, Çıxala, Çiftköprü, Çilavur, Çinkatmev, Ereğüne, Erge, Gürbin, İskeb, Kavriyet, Küre, Maradit, Zavot.* (Y.Z.)

BİZİM AHISKA DERGİSİ
Ahıska bölgesinin yegâne ciddî sesidir.
Okuyunuz, okutunuz,
sahip çıkınız!

